

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

XIV. De sententia & rejudicara.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

gandi, respondeudi, obijciendique præbitâ patientiâ ab eo, ut ibi actio ambarum partium illuminata sit pleniter; nec litigantibus Judex prius velit suâ sententiâ obviare, nisi quando ipsi jam peractis omnibus nihil habeant in questione quod proponant, & tamdiu actio ventiletur, quousque ad rei veritatem perveniatur: frequenter interrogare oportet, ne aliquid prætermisum forte remaneat, quod annecti conveniat,

text. est in can. fin. xxx. quasi 5. coniunge & l. Iudices 9. & Auth. lubemus C. de iudic.

NOTATIO in Tit. 13.

a Hanc præsumptionem iuris, & de iure ideo vocant DD. quod in ea ius se fundet, tamquam in re planè explorata: & idcirco contra eam nulla contraria admittitur probatio, ut in exemplis ibidem allegatis.

DE SENTENTIA ET RE JUDICATA.

TITULUS XIV.

§. 1. Quid sententia, quid res iudicata.

Sententiam vocamus pronuntiationem Judicis; rem iudicatam, ipsam causam, quæ finem controversiæ pronuntiatione Judicis accipit: quod vel absolute vel condemnatione fit, l. 1. d. de re iud. 2. Idque si loquamur de sententia definitiva, quæ propriè sententiæ appellatione venit, l. Quod iussit 14. d. d. tit. c. de re iud. 59. Ext. de appellat. Nihilominus receptum est, ut & quævis interlocutio Judicis sententia nominetur; veluti si Judex interlocuendo concedat vel denegat parti petenti dilationem, aut testium productionem, l. A procedente 4. C. de dilatoriis. e. Significaverunt 36. Ext. de testib. sive aliter inter principium & finem causæ de re incidente pronuntiet, d. c. de re iud. cum c. seq. l. 2. d. de appellat. recip. Unde & hæc sententia interlocutoria appellatur.

§. 2. Discrimen inter sententiam interlocutoriam & definitivam.

Inter utramque sententiam hoc discrimen est, quod interlocutoria quoadcumque ante sententiam revocari possit ab eodem Judice, licet ab ea appellatum non sit, d. l. Quod iussit & c. Cum cessante 60. Ext. de appellat. Secus est in sententia definitiva, quæ retractari aut corrigi non potest ab eodem Judice, l. Paulus 43. l. Iudex 55. d. de re iud. l. Divi fratres 27. d. de penis & l. 1. §. fin. d. de quaest. Judex, inquit Vlpianus, posteaquam semel dixit sententiam, Judex esse desinit. Et hoc iure utimur, ut Judex, qui semel vel plures vel minoris condemnavit, amplius corrigere sententiam suam non possit: semel enim, male seu bene, fundus est officio, text. est in d. l. Iudex, iunctâ tamen l. Paulus, & qua ibi iradunt Dd. Item interlocutoriam

sententiam, nisi ea ad S. Pontificem interposita sit, scribi & scripto recitari necesse non est; neque enim expressè iure id cautum reperitur, Gl. & Phil. Francus in c. fin. hoc tit. lib. 6. quamvis melius sit eam scripto comprehendi & ferri, c. Quoniam Ext. de probat. At contra est in definitiva sententia, toto tit. C. de sent. ex brev. recit. coniunge §. iudicium verò extraord. sup. de iudic.

§. 3. Sententia contra ius expressum lata non valet.

Debet autem Judicis sententia iuri esse conformis, ita ut expresso iuri non repugnet; alioquin non subsistit sententia, etiam si ab ea provocatum non sit, c. 1. Ext. hoc tit. l. Si expressim 19. d. de appellat. & l. 5. C. Quando provoc. non est necesse, l. 1. §. item cum contra d. Qua sentent sine appell. Jus autem interpretatur, Canones, Leges, Consuetudines, ut Insist. in princ. de offic. iud. Auth. lubemus C. de iud. & d. c. 1. iuncto §. 1. sup. de iure canon.

§. 4. Sententia contra ius litigatoris lata valet, nisi, &c.

Quod si sententia contra ius litigatoris lata fuerit, valet quidem ipso iure sententia, sed per appellationem suspendi, d. l. 2. C. Quando provoc. non est necesse, vel per restitutionem in integrum, sine alio extraordinario remedio rescindi poterit, de quib. ins. tit. de in integ. rest. & tit. seq. nisi corruptus pecuniâ Judex sententiam tulerit. Nam hac specie sententia nullius momenti est, ita ut ab ea provocare non sit necesse, l. Venales 7. C. Quando provoc. non est necesse. Quamvis & aliis pœnis corruptus Judex coërceatur à iure, de quibus in l. fin. C. de pena iud. qui male iud. & in §. si quis ex litig. Novell. 124. Ut litigantes iurent,

§. 5. De

§. 5. De pœna iudicis per gratiam aut imperitiã malè judicantis.

Sin iudex gratiã ductus alteri rem malè adju-
dicaverit, præter infamiã notam, tenetur parti
læsã in restitutionem litis, *d. l. fin. vide ibid. Gl. Sa-
lic. & Castren. ad d. l. Venales.* At imperitiã lapsus,
in factum actione convenitur, & in quantum re-
ligioni iudicantis visum fuerit, pœnam sustinet,
*l. Si iudex 6. D. De var. & extraord. cognit. l. Si filius-
fam 15. D. De iudic. & tit. Inst. in pr. De oblig. qua ex g.
del. nasc.*

§. 6. Pœna juris Canonici in malè judicantem.

Sed ex constitutione Innocentii IV. in Conci-
lio Lugdunensi alia præterea pœna in iudicem
Ecclesiasticum statuta est, quam hic libet suis
verbis adscribere: Cùm æterni, inquit, tribunal
iudicis illum reum non habeat, quem injustè Ju-
dex condemnat, & paucis interjectis: Si quis autem
iudex Ecclesiasticus ordinarius, aut etiam dele-
gatus, famæ suæ prodigus, & proprii persecutor
honoris, contra conscientiam, & contra iustiti-
am in gravamen partis alterius in iudicio quic-
quam fecerit per gratiam vel per sordes, ab execu-
tione officii per annum roverit se suspensum,
ad restitutionem litis parti, quam læserit, nihil-
ominus condemnandus. Sciturus, quòd si suspen-
sione durante damnabiliter ingerit se divinis, ir-
regularitatis laqueo se involvet, secundum
Canonicas sanctiones; à qua non nisi per Sum-
mum Pontificem poterit liberari: salvis aliis con-
stitutionibus, quæ iudicibus malè judicantibus
pœnas ingerunt & infligunt. Dignum est enim,
ut qui in tot præsumit offendere, pœna multipli-
ci castigetur, *text. est in c. 1. hoc tit. lib. 6.*

§. 7. De sententia ex falsis testimoniis vel instru-
mentis lata, & de instrumento postea reperto.

Quòd si iudex secutus falsa testimonia, vel in-
strumenta sententiam tulerit, et si summo jure
valeat sententia, tamen per in integrum restituti-
onem rescindi, & ex integro causa agi poterit, *l.
Dirus 33. D. eod. tototit. C. Si ex falsis instrum. Si prator
75. D. De iud. l. Qui agnitus 11. D. De except. vide latius
tit. infr. de in integ. rest.* Prætextu verò instrumenti
postea reperti sententia non retractatur, *c. Inter
20. cum e. seq. Ext. h. tit. l. 4. C. De re iud. l. Imperatores
35. & ibi latius Dd. D. eod.*

§. 8. De solemnitatibus ferenda sententia.

Sed & illud animadvertat iudex, ne absentibus
partibus, vel etiam altera tantum, sententi-
am ferat, *d. l. Vnoquoque 47. D. De re iud.* (nisi fortè
pars altera abesset per contumaciam, de quo su-
prà egimus, *tit. de dolo & contum.*) neque aliter
quàm sedens sententiam ipse ex scripto recitet;
alioqui iudicatum non subsistet, *tit. Cod. De sen-
sent. ex brev. recit.* Exceptis Episcopis & illustribus
personis, quibus & per alium sententiam recita-
re licet, *l. 2. & passim C. d. tit. & c. fin. h. tit. in 6.* Adde
& in casibus beneficalibus, matrimonialibus,
decimalibus, usurariis, etiam à stante iudice sen-
tentiam recitari posse, §. iudicium verò extraord. sup.
de iudic. Neque causæ breves ullam scripturam
requirunt, *Auth. Nisi C. De sent. ex brev. recit.* Non in-
firmabitur tamen sententia, si causa, quã indu-
ctus iudex sententiam tulit inserta non fuerit,
text. in c. Sicut 16. hoc tit. vide ibid. Panorm.

§. 9. De diversis sententiis à pluribus simul latis.

Cæterum si à duobus iudicibus diversæ de e-
dem re sententiæ proferantur, ea præfertur, quæ
pro reo facit, *cap. fin. Ext. hostit.* Cùm enim suorum
partium iura obscura, reo potius favendum est,
quàm auctori, iuxta iuris regulam in *cap. Cùm sunt. De
R. l. lib. 6. in l. Favorabilior D. eod. tit.* Exceptã cau-
sã favorabili; puta si pro matrimonio, pro dote,
pro libertate, vel testamento altera sententia la-
ta fuerit, quæ auctori magis proficiet, pro qua lata
fuit, non obstante alterã contrariã pro reo, *d. cap.
fin. l. Inter partes 8. D. De re iud. l. Sipars. o. D. De inoff.
testam.* Atque hæc in iudicibus ordinariis. At in
delegatis utriusque sententia ex arbitrio dele-
gantis pendet, qui alteram, prout sibi videbitur,
eligeret, & confirmabit, *d. cap. fin. & l. Duo iudices 28.
D. De re iud. l.* Arbitrorum verò dissentientium
sententiæ nullius momenti sunt, *d. cap. fin. l. dum §.
si plures D. De recept. arbit.* Quod si impari numero
iudices vel arbitri sumpti fuerint, major pars mi-
nori prævalet, *l. Pomponius 36. & dno 39. D. De re
iud. & d. si plures.*

NOTATIO IN TIT. 14.

a Etiam si à sententia appellari possit, aut etiam appel-
latum sit: non enim minus res dicitur iudicata, l. Liti-
gatorib. 14. C. De appellat. & l. Eleganter 13. §. si
post rem iudic. D. De condi. indeb. Sed & hoc
iure nostro receptus est loquendi modus, ut senten-
tia

si adicatur in rem iudicatam transiisse, à qua statuto tempore appellatum non est, vel appellatum quidem, sed postea deserta fuit appellatio, nupote appellatorem non

persequente, cap. penult. De appellat. in Clement. cap. Quod ad 15. Ext. De sent. & re iudic.

DE APPELLATIONIBUS, ET NE PENDENTE APPELLATIONE ALIQUID INNOVETUR.

TITULUS XV.

§. I. Appellationis usus.

TAmetsi aliàs res iudicata pro veritate habeatur, propter auctoritatem iudicantis, l. 2. D. De reg. iur. cap. Sicut 16. Ext. De sent. & re iud. nihilominus utroque iure receptum est, ut à sententia appellari, id est, ad superiorem Iudicem, corrigendæ ejus causâ, provocari possit, Imò & eò decursum est, ut etiam à quovis gravamine tam extrajudiciali quàm judiciali appellare liceat, cap. Cum sis 5. Ext. hoc tit. cap. 3. eod. in Clement. cap. Concertationi 8. eod. in 6. l. 4. C. hoc tit.

§. 2. Duplexgenus Appellationum.

Ut hinc rectè dividantur Appellationes in Extrajudiciales & Judiciales, c. 1. hoc tit. in Clem. Extrajudicialis appellatio illa dicitur, quæ extrajudicium interponitur à gravamine illato vel inferendo; veluti, si beneficium alteri collatum sit in præjudicium meum, & idcirco appellem, d. cap. Concertationi eod. in 6. quod exemplum illati gravaminis est; futuri verò, ne hæc electio, postulat, vel collatio beneficii, cap. Consideramus 10, cap. Cum nobis 19, cap. Auditis 29. Ext. De elect. aut ne in possessione mea turber, cap. Bona 51, Ext. De appellat. a judicialis appellatio de his instituitur, quæ in iudicium veniunt, vel circa iudicium accidunt, idque vel ante vel post definitivam sententiam, cap. Cum sis 5, c. Super eo 12, Ext. eod. Ante sententiam definitivam; puta, si quis citetur ad locum non tutum, cap. Ex parte 47. Ext. hoc tit. cap. 4, Ext. Vt late non contest. vel ad diem constituto breviori termino. c. 1. Ext. de dilationib. aut si in dext. interloquendo reiciat exceptionem, cap. Significante 34, cum c. seq. Ext. De rescript. aut aliud quid pacti deneger. Siquidem ab omni onere appellari potest hoc iure Canonico, d. c. Super eo Quippe appellatio defensionis species est, & in præsidium innocentie comparata, cap. Cum speciali 61. §. porro Ext. hoc tit. Aliter de iure civili, quo ante definitivam sententiam appellatio inhibetur, l. Ante 7. C.

Quor. appel. non recip. l. fin. C. De sent. & interloc. nisi certis casibus, qui alibi extant, in l. Intra 40. D. De minorib. in l. 2. D. De appellat. recip. in l. Arbitro 9. D. Qui satisd. cog. Vide latius apud Hostiens. in Sum. huius tit. numer. 5. & unâ hac regula comprehendi possunt: Quod ubicumque interlocutoria sententia vim definitivæ habet, & gravamen eius per appellationem à definitiva relaxari nequit, toties appellari possit etiam de iure civili. Quam regulam & ad forum Ecclesiasticum traduxit Concilium Tridentinum, Sess. 22. cap. 20. de reform. addo & Sess. 3. cap. 1. De reformat. ut in eo à veteribus Canonibus multum hodie discessum videatur.

§. 3. De judiciali appellatione post sententiam.

Porro judicialis appellatio post sententiam definitivam ex duplici capite instituitur: vel ab ipsa sententia definitiva, vel ab eius executione. De priori, constituti iuris est, & in maioribus & in levioribus causis tam criminalibus quàm civilibus à definitiva sententia appellari posse, l. Et in maiorib. 20. l. Litigatoribus 14. C. hoc tit. c. De appellationib. 11. c. Cum sis 5. Ext. hoc tit. Ab executione tum demum appellatur, ubi modus executionis exceditur: alias nulla datur appellatio ab executione, l. Ab executione 5. C. Quor. appel. non recip. t. Quod ad consultationem 15. Ext. De sent. & re iudic.

§. 4. Casus, quibus appellare non licet à definitiva sententia.

Priore tamen capite non continentur damnati ob manifestum crimen, d. c. Cum 5 §. fin. & c. Pervenit 13. Ext. hoc tit. item confessi & convicti simul de crimine, l. 2. C. Quor. appel. non recip. addo sing. text. in l. Non tantum d. hoc tit. & in l. 1. §. divus & §. si quis ultro v. de quæst. & qui ob veram contumaciam absentes, contrariam sententiam tulerunt, l. 1. C. Quor. appel. non recip. l. Properandum 11. §. cum autem C. De iud. Adde casum in l. 3. 4. 5. 6. 8. C. d. tit. Quor. appel.